

Een daadkrachtig Ouderenbeleid

Aanbevelingen voor een Mechels seniorenbeleid

2025-2030

MEMORANDUM

EEN DAADKRACHTIG OUDERENBELEID

INLEIDING

De **vergrijzing** neemt wereldwijd toe. Mensen leven langer. Mechelen telt momenteel 20.514 60-plussers. In 2040 wonen zo'n 25.000 senioren in onze stad. Wat hierbij onze aandacht trekt, is het toenemende aantal 80-plussers binnen de groep van de ouderen: van 4.600 naar 7.000 personen! Dit is voor iedereen, ook voor de lokale overheid, een serieuze uitdaging.

Hoe ouder je bent, hoe minder mobiel je wordt en hoe meer kans je maakt op gezondheidsproblemen. Maar laten we duidelijk zijn: niet iedere oudere volwassene is zorgbehoevend. Senioren bieden zelfs meer **zorg** dan ze zorg nodig hebben. Zonder dit **maatschappelijk engagement** van zovelen zou onze stad een veel minder warme stad zijn.

Vele uitdagingen

Dat er de komende beleidsperiode uitdagingen zijn om van Mechelen een echte leeftijdsvriendelijke stad te maken, daar twijfelen we niet aan. De tekortkomingen op vlak van **huisvesting, mobiliteit** en **openbaar domein** zorgen ervoor dat mensen, ook ouderen, in **sociale isolatie** geraken. Als je woning niet aangepast is aan je verminderde mobiliteit, als je niet langer met de fiets of de auto kunt rijden en als de voetpaden er in slechte staat bijliggen, dan kom je veel minder buiten of moet je beroep doen op hulp. Ook je **gezondheid** kan er onder lijden. Je ontmoet minder mensen en neemt minder deel aan vrijetijdsactiviteiten. Een vicieuze cirkel die een stad, in nauw overleg met haar oudere volwassenen, kan doorbreken. De Mechelse Ouderenraad reikt alvast de hand uit om samen te werken aan een sociaal en daadkrachtig ouderenbeleid.

Er moet aandacht gaan naar de ouderen die het **financieel niet breed hebben**. Volgens het Ouderenbehoefteonderzoek geeft 35 % van de respondenten aan dat ze op het einde van de maand niet rondkomen. Volgens demografische gegevens over de stad Mechelen leeft 14,5 % op de rand van of onder de armoedegrens.

Naast de vergrijzing is de **klimaatomslag** een bekommernis van vele ouderen. Grondstoffen blijven niet eeuwig beschikbaar en technologie kan veel, maar helaas niet alles oplossen. Deze omslag vraagt niet alleen tijd en creativiteit, ook het financiële aspect is belangrijk en zal voor velen een drempel zijn. Ouderen zijn bezorgd voor de toekomst van hun (klein)kinderen. Het klimaat is ook een stevige parameter bij wat men de **levenskwaliteit** kan noemen. Al bij al is Mechelen op dit vlak goed bezig.

Constructieve dialoog

Dit memorandum is tot stand gekomen dankzij verschillende werkgroepen. Geïnteresseerde ouderen zijn de voorbije maanden meerdere keren samengekomen om de resultaten van het ouderenbehoefteonderzoek te analyseren en er voorstellen tot verbetering aan te koppelen.

Wij vragen de stad om binnen haar bevoegdheden nog meer aandacht te hebben voor **leeftijdsvriendelijkheid**. Samen met andere steden en gemeenten moet de stad wegen op bevoegdheden die door bovenlokale overheden opgenomen worden. We pleiten ook om dit te doen vanuit een realistische kijk op oudere volwassenen en op verouderen, niet vanuit de traditionele beeldvorming die niet realistisch is.

Wij, als Mechelse Ouderenraad, zijn steeds bereid om onze aanbevelingen met jullie te bespreken. Bij interesse kan je contact opnemen met Emiel Neuckens, de voorzitter van de Mechelse Ouderenraad, via emiel.neuckens@telenet.be of 0475 / 79 49 46.

Veel leesplezier!

1. Geef ouderen een structurele stem in het beleid

De taak van het lokaal beleid is beslissingen te nemen tot nut van alle bewoners van de stad Mechelen. Dat is ook onze missie. "De Mechelse Ouderenraad werkt op alle domeinen waarop de stad Mechelen en het Sociaal Huis actief zijn. Ze bekijkt die op een onafhankelijke manier vanuit het perspectief van oudere volwassenen en doet dit ten behoeve van de volledige gemeenschap, waarvan ook ouderen volwaardig deel van uitmaken."

Een voortdurende dialoog met de Mechelse Ouderen op basis van een constructieve samenwerking, transparantie en vertrouwen, leidt tot de realisatie van een **progressief leeftijdsvriendelijk beleid**.

Uit het Ouderenbehoeftenonderzoek blijkt dat 33,5 % van de ouderen een tekort aan inspraak ervaart.

Onze aanbevelingen:

- Betrek ouderen actief bij:
 - het **besluitvormingsproces**, oftewel het ontwikkelen van lokaal beleid en het opstellen van het meerjarenplan
 - de ontwikkeling van methodieken en processen om kwetsbare groepen (denk aan armoede en eenzaamheid) op te sporen en te benaderen,
 - **projecten** zoals het ontwikkelen van grote bouw- en huisvestingsprojecten (Dok+, WZC Zwartzustervest), voornamelijk op vlak van woonvormen en toegankelijkheid.
- Creëer **een partnerschap** tussen de leden van de Mechelse Ouderenraad, de schepen(en) en ambtenaren, zodat er een vertrouwd platform ontstaat om samen te werken, informatie uit te wisselen en te reflecteren
- Geef ouderen ook een stem in het beleid van het Zorgbedrijf Rivierenland, omdat deze welzijnsvereniging de zorg van ouderen als hoofdtaak heeft.
- Geef de mogelijkheid om een afvaardiging van de Mechelse Ouderenraad te laten zetelen in andere adviesraden, om de samenwerking tussen adviesraden te verbeteren.
- Sensibiliseer ouderen om zich te engageren en deel te nemen aan participatieprocessen.

2. Hou voet- en fietspaden toegankelijk voor iedereen

Senioren verplaatsen zich meestal te voet of met de (elektrische) fiets en gebruiken ook steeds vaker andere hulpmiddelen om zich voort te bewegen.

Het bestaande speciale voetpaden- en fietsteam levert zeer goed werk door klachten over hindernissen en gebreken aan fiets- en voetpaden op korte termijn op te lossen. Op lange termijn zijn er nog wel heel wat aandachtspunten om een **veilig voet- en fietspadennetwerk** in de stad te ontwikkelen. Hier is actie nodig.

Onze aanbevelingen:

- Blijf de voet- en fietspaden **verbeteren** over het gehele Mechelse grondgebied.
- Zet nog meer in op het **onderhoud** van fietspaden en maak voldoende budget vrij om voetpaden regelmatig te onderhouden, niet enkel in het centrum.
- Hou voetpaden **vrij** van verkeersborden, reclame e.d., en handhaaf een minimale vrije doorgang.
- Zorg voor nog **meer fietsbeugels**, want fietsen horen niet op het voetpad.
- Zoek een correcte oplossing voor mogelijke conflicten tussen fietsers en voetgangers in wandelzones zoals het winkelcentrum.
- Geef **voetgangers voorrang** op fietsers aan oversteekplaatsen.

3. Voorzie groene ruimtes in alle buurten

De vuistregel 3/30/300 staat voor 3 bomen met behoorlijke omvang zichtbaar vanuit elk huis, 30 % bladerdek in elke buurt als minimum, en maximum 300 m afstand van elke woning tot het dichtstbijzijnde park of groene ruimte waar je kunt ontspannen.

Bomen, planten en bloemen zorgen voor een aangenaam gevoel, een verkoelend effect en een verbeterde levenskwaliteit, zowel op psychisch als op fysiek vlak.

Onze aanbevelingen:

- Breid het aantal parkjes verder uit en voorzie ze van voldoende **schaduwplekken en toegankelijke rustplekken**.
- Blijf de aanleg van **geveltuinen** stimuleren.
- **Onderhoud** op regelmatige tijdstippen alle groenvoorzieningen en beplantingen.
- Ga door met het **openleggen van de originele vlietjes** en het creëren van waterpartijen. En voorzie budget voor een normaal onderhoud. Stilstaand water is niet zonder risico. Zorg dus voor voldoende beweging.
- **Communiceer duidelijk over het beleid rond zwerfvuil** en de consequenties bij het niet naleven van de reglementeringen. Een strenge opvolging blijft noodzakelijk, ook in de dorpen.
- **Organiseer** regelmatig onderhoud en stimuleer opruimacties om zwerfvuil te verwijderen.

4. Maak van mobiliteit voor minder mobiele Mechelaars een prioriteit

Ouder worden leidt in vele gevallen op één of andere manier tot **minder mobiel worden**. Oudere volwassenen verliezen zo een zekere mate van onafhankelijkheid en kunnen door beperkte verplaatsingsmogelijkheden niet meer op een volwaardige manier aan het maatschappelijke leven deelnemen. Dat kan leiden tot sociale isolatie.

Heel opvallend in het Ouderenbehoeftenonderzoek is dat de Mechelse ouderen **weinig gebruik maken van het openbaar vervoer** in de stad. Slechts de helft (13,1%) van het gemiddelde van andere centrumsteden (27,8%).

Taxicheques en mindermobielen centrale bereiken onvoldoende hun doel, slechts een kleine minderheid maakt hiervan gebruik. Het gebruik van de mindermobielen centrale blijft ver onder het gemiddelde van andere centrumsteden.

Onze aanbevelingen:

- Verbeter de busverbindingen in Mechelen:
 - Ga in gesprek met De Lijn en probeer het **netwerk van busverbindingen** tussen de buitenwijken/dorpen en het stadscentrum zo fijnmazig mogelijk te maken.
 - Leg een **ringbus** in langs de vesten, zoals in andere centrumsteden
 - Ga verder met het aanleggen van aangepaste bushaltes voor een betere toegankelijkheid van de autobussen.
- Ontwikkel een goed georganiseerd en uitgebreid **Vervoer op Maat-netwerk**:
 - Maak een **overeenkomst** met uitbaters van alternatieve vervoersmodi om de verplaatsingen in de stad, stadswijken en dorpen mogelijk te maken voor personen waarvoor het openbaar vervoer niet of minder toegankelijk is.
 - Evalueer en verbeter het systeem van **taxicheques**.
 - Combineer randparkings met **gratis openbaar vervoer** naar de stad, ook op weekdays.
 - Faciliteer de **mindermobielen centrale**, bv. met doorgang door knips, zodat de prijs niet te hoog oploopt voor wie geen andere mogelijkheden heeft.
 - Schakel zo veel mogelijk over op **elektrische shuttles**.

5. Zelfstandig blijven, een leven lang

Ouderen willen zo lang mogelijk thuis en in hun buurt blijven wonen. Volgens het Ouderenbehoefteonderzoek woont 38 % van de oudere volwassenen in een onaangepaste woning. Noodzakelijke voorzieningen zijn technologische innovaties, zorg op maat en een aangepaste infrastructuur van woning en buurt.

Onze aanbevelingen:

- Start een informatiecampagne over **nieuwe woonvormen** op en stimuleer projecten van gemeenschappelijk wonen zoals bv. cohousing, kangoeroewoningen, Abbeyfield en mobiele zorgwoningen.
- Zet verder in op **informatieverstrekking** over middelen om woningen van oudere volwassenen aan te passen in functie van hun noden.
- Ga verder met de planning en de realisatie van **de renovatie** van de bestaande sociale woningen en appartementen. Op dat vlak ervaren we een duidelijke en positieve tendens. Geef vooral aandacht aan integratie van sociale aangepaste woningen in pas gerenoveerde wijken.
- Voorzie in **bouwprojecten** ook nieuwe, maar zeker betaalbare vormen van gemeenschappelijk wonen en aangepaste woningen.
- Hou de **prijzen** van assistentiewoningen en woonzorgcentra Rivierenland aanvaardbaar en **betaalbaar** voor oudere volwassenen. Koppel deze aan de consumptieprijsindex.
- Maak van de huidige vergunning (2 x 3 jaar) voor plaatsen van mobiele zorgwoningen in de tuin een **permanente duurtijd** tot de zorgbehoevende verhuist of overlijdt.

6. Maak van de buurtwerking een prioriteit

Ouderen wensen langer in hun vertrouwde thuisomgeving te blijven. De fysieke en psychische kwetsbaarheid neemt toe met de leeftijd. 10,8 % van de ouderen heeft last van ernstige eenzaamheid.

Onze aanbevelingen:

- Vergroot de zelfredzaamheid van de oudere volwassenen, vooral in de dorpen, door **basisvoorzieningen** uit te bouwen. Uit het onderzoek bleek dat 46,3 % die in z'n buurt mist. Denk aan een mobiele winkel/buurtkar voor dagelijkse aankopen, een mobiele bus voor sociale informatie, administratieve diensten of bibliotheek op bepaalde plaats/dag/tijdstip. Maar ook een geldautomaat voor contante opnames en ontmoetingsplekken zoals kleinschalige buurthuizen met flexibele openingsuren zijn nodig.
- Maak de **buurt leeftijdsvriendelijk en gezellig**. Zet in op:
 - voldoende rustplekken zoals picknicktafels en rustbanken met rug- en armluning om de 300 à 500 m,
 - verminderen van de verkeersdrukke en lawaaihinder. Handhaaf het maximumaantal van toegestane decibels,
 - het STOP-principe, waardoor voetgangers prioriteit krijgen,
 - aantrekkelijke openbare toiletten, die ook 's avonds en in het weekend open zijn.
- Stimuleer nog meer de ontwikkeling van **buurtnetwerken** die de sociale cohesie verbeteren tussen verschillende generaties, om de eenzaamheid en de isolatie van ouderen te voorkomen.
- Geef ouderen meer inspraak via een optimaal werkend **buurtparlement** en verbeter zo het welbevinden in de buurt.
- Voorzie nog meer **slimme verlichting** om het onveiligheidsgevoel te verlagen.
- Zorg voor een structureel kader om **zorgzame buurten** duurzaam te verankeren en creëer kansen voor nieuwe initiatieven.

7. Bevorder de begeleiding, ondersteuning en ontzorging van ouderen

Het ouderenbehoeftenonderzoek geeft aan dat ouderen weinig gebruik maken van digitale media om informatie op te zoeken. Er is ook veel onwetendheid over bestaande initiatieven zoals het ID-team in het Sociaal Huis, het inloophuis dementie, het energieloket, het meldingsformulier, ...

Onze aanbevelingen:

- Behoud in de communicatie een **tweesporenbeleid**. Ontsluit en bundel bestaande informatie op digitale én niet-digitale wijze.
- Maak bestaande initiatieven kenbaarder en stimuleer **samenwerking tussen stadsdiensten en organisaties** rond een bepaald thema (bv. armoede, dementie, mobiliteit, zorg, huisvesting, ...) om de klant optimaal te bedienen, zowel telefonisch, digitaal als fysiek.
- Zorg voor **laagdrempelige begeleiding** en ondersteuning voor zij die er nood aan hebben, bv. als alleen thuis wonen niet langer mogelijk is.
- Ontzorg ouderen op vlak van **administratie**, bv. als ze verhuizen naar een aangepaste woning, ...
- Blijf verder gaan met informatiecampagnes, individuele opleidingen en diverse vormen van ondersteuning om de Mechelse ouderen weerbaarder te maken.
- Vraag de **eerstelijnszone** (ELZ) om als netwerkorganisatie een actieplan uit te werken als lokale vertaling van het Vlaams Mantelzorgplan. Veel ouderen zijn ook mantelzorger. Zij moeten voldoende geïnformeerd en ontzorgd worden.
- Schaf de onderhoudsplicht voor kinderen van de bewoners van woonzorgcentra in beheer van het zorgbedrijf Rivierenland af.

8. Ontwikkel een veelzijdig preventiebeleid rond gezond, actief en kwaliteitsvol ouder worden

We hebben het zowel over ouderen die nog redelijk vitaal zijn als over ouderen in kwetsbare situaties. Het is een hele uitdaging om ouderen die nog thuis wonen zo goed mogelijk te benaderen, in beeld te krijgen én te houden.

Onze aanbevelingen:

- Zet meer in op **preventie** en het vroegtijdig signaleren. Bevorder en optimaliseer de gestructureerde samenwerking tussen de stad en alle welzijnsactoren die vertegenwoordigd zijn in de zorggraad van de Eerstelijnszone, zoals ziekenhuizen, woonzorgcentra, hulpverleners, mutualiteiten en het Sociaal Huis dat zich laagdrempelig opstelt. Preventie voorkomt zwaardere zorg, stelt kwetsbaarheid uit, dringt functiebeperkingen terug.
- Stimuleer ouderen om zo lang mogelijk **actief** te zijn met als doel hun levenskwaliteit te verhogen en zo lang mogelijk aan het sociaal en cultureel leven deel te kunnen nemen.
- Organiseer nog meer workshops rond mondzorg, valpreventie, gezonde voeding, diabetes, veerkracht en mentale gezondheid, ...
- **Informeer** Mechelaars die 60 jaar worden. Stuur ze een informatiegids over **gezond, actief en kwaliteitsvol ouder worden**. En nodig ze uit op een voordracht over: 'Wat pensionering met zich meebrengt'. Organiseer deze viermaal per jaar.
- Stel als welkom voor de nieuwe Mechelaars een infopakket samen met de verschillende initiatieven voor ouderen in onze stad.
- Plaats de aanpak van **ouderenmishandeling** op de agenda. Ouderenmishandeling is vandaag nog een verborgen probleem. Vaak wordt het verzwegen of niet opgemerkt door de omgeving. Neem als bestuur een trekkersrol om een intersectorale samenwerking (Centrum Algemeen Welzijn, Family Justice Center, ...) te ontwikkelen om mishandeling onder de aandacht te brengen en op te sporen.
- Blijf het **inloophuis dementie 't MoNument** ondersteunen en bouw het verder uit. Mechelen heeft als dementievriendelijke stad al een stevige reputatie. Maar er zijn nog belangrijke hiaten, bv. buddywerking of dagopvang voor personen met jongdementie.

9. Ondersteun socio-culturele verenigingen en de Mechelse Ouderenraad

Het verenigingsleven is het cement van de samenleving. Verenigingen zorgen voor verbinding tussen gelijkgestemden en zijn een bron van informatie in onze zoektocht naar een betere samenleving en een zinvol bestaan. Anderzijds bestaan en ontstaan er ook heel wat officiële initiatieven die de participatiegraad van ouderen willen stimuleren.

Onze aanbevelingen:

- Stimuleer het gebruik van **vergaderzalen** van ldc's , wijk- en dorpshuizen door betaalbare verhuurprijzen te hanteren.
- Faciliteer zoveel mogelijk het **verenigingsleven**. Er bestaan al verschillende subsidiereglementen, sommige zijn aan een update toe.
- Zorg voor meer geschikte huisvesting (vergader- en feestlokalen) en betaalbare hulpmiddelen (feestmeubilair, geluidsapparatuur, ...).
- Zorg voor toegankelijke **communicatiekanalen** zodat de zichtbaarheid van de verenigingen en het verenigingsleven verbetert.
- Ondersteun de Mechelse Ouderenraad om nog meer bekendheid bij de doelgroep te krijgen. Ontwikkel dringend een gezamenlijke campagne tussen de stad en de Ouderenraad. De stad kan meer middelen ter beschikking stellen om de Mechelse Ouderenraad zichzelf te laten promoten als een organisatie die continu aan de levenskwaliteit van de Mechelse ouderen werkt.

10. Faciliteer en stimuleer nog meer het vrijetijdsaanbod, vooral in de buitenwijken en heb aandacht voor vrijwilligers

Voor de 60- en 65-plussers die niet meer aan het werk zijn, beschikken over heel wat vrije tijd die ze zinvol wensen in te vullen.

Het ouderenbehoefteonderzoek toont aan dat slechts een beperkt aantal oudere Mechelaars (16 à 17 %) lid is van een ouderenvereniging. Tegelijk geeft een belangrijk deel van de ondervraagden (24 %) aan dat ze al aan een of andere vorm van vrijwilligerswerk doen. Maar er is nog een duidelijke marge, aangezien meer dan 30 % interesse heeft in een of andere vorm van vrijwilligerswerk.

Onze aanbevelingen:

- Ga in gesprek met de organisatoren die avondactiviteiten aanbieden om ook **namiddagvoorstellingen** te organiseren.
- Intensifieer de communicatiemogelijkheden rond het aanbod van vrijwilligerswerk. Promoot en ondersteun nog actiever het **vrijwilligerswerk** door gebruik te maken van positieve verhalen en acties.
- Voorzie voor cruciale (te definiëren) taken een systeem van vrijwilligersvergoeding.
- Breid het aanbod aan vrijetijds mogelijkheden uit door de **openingsuren** van de bibliotheek, het cultuurcentrum en de lokale dienstencentra aan te passen aan activiteiten buiten de normale werkuren.

11. Verbeter de publieke beeldvorming over ouderen

De senior van vandaag is niet meer de senior van twintig jaar geleden. De huidige generatie is meer zelfbewust, hoger opgeleid, heeft gemiddeld een hoger inkomen en neemt heel wat verantwoordelijkheden op in de samenleving.

En die evolutie zet zich verder. De beeldvorming is echter achtergebleven. Ouderen worden nog te vaak afgeschilderd als het zorgbehoevende deel van de bevolking dat geen eigen inbreng meer heeft.

Onze aanbevelingen:

- Besteed positieve aandacht aan de **deelgroepen** binnen de oudere volwassenen.
- Zorg voor positieve, **realistische verhalen** in de stedelijke publicaties.
- Geef regelmatig ook het woord aan senioren bij straatinterviews.
- Neem vaker een oudere op in reclameboodschappen.
- Geef in de Nieuwe Maan voldoende ruimte aan senioren.

12. Betrek ouderen actiever bij de realisatie van een klimaatneutrale stad

Mechelen werkt volop aan een klimaatneutrale stad. Toch zijn vele ouderen niet op de hoogte van de mogelijkheden en de middelen om hieraan bij te dragen.

Onze aanbevelingen:

- Breng **gemeentelijke en private initiatieven** (vb. Klimaan, de klusbib, circulaire systemen, enz.) op een niet-digitale manier en aangepast aan de doelgroep onder de aandacht.
- Verbeter / intensifieer de **communicatie** naar ouderen rond financiële ondersteuningsmogelijkheden ten gunste van klimaat en energie.
- Stel specifiek een begeleidingscoach ter beschikking om hen administratief te helpen.

BESLUIT

Stad Mechelen heeft al heel wat stappen gezet om leeftijdsvriendelijker te worden, maar er is ruimte voor versnelling. De toenemende vergrijzing en dubbele vergrijzing (waarbij het aantal mensen van 80 jaar en ouder toeneemt) vereisen een krachtige lokale aanpak.

Met het oog op de groeiende uitdagingen rond vergrijzing en met het verlangen om zoveel mogelijk punten uit ons beleidsplan te verwezenlijken, is het van essentieel belang dat er voldoende middelen en personeel beschikbaar worden gesteld binnen de stedelijke administratie.

De Mechelse Ouderenraad wil de antenne en de stem van de 60-plussers zijn. Samen met het beleid, de stadsdiensten en het middenveld willen we van Mechelen een nog meer aangename en leeftijdsvriendelijke stad maken voor alle leeftijden.

Voor de Mechelse Ouderenraad

Emiel Neuckens

Voorzitter

0475 / 79 49 46